

Návrh na vyhlásenie poskytovania dočasného útočiska v súlade s vykonávacím rozhodnutím Rady (EÚ) 2022/382 zo 4. marca 2022

V súvislosti s ozbrojeným konfliktom na Ukrajine, ktorý spôsobil hromadný prílev cudzincov na územie Slovenskej republiky vláda Slovenskej republiky uznesením č. 144 z 28. februára 2022 vyhlásila poskytovanie dočasného útočiska štátnym občanom Ukrajiny a ich rodinným príslušníkom.

Podľa § 29 ods. 2 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o azyle“) *Vláda v súlade s rozhodnutím Rady Európskej únie vyhlási poskytovanie dočasného útočiska a zároveň určí začiatok, podmienky a skončenie poskytovania dočasného útočiska a vyčlení finančné prostriedky na úhradu výdavkov spojených s poskytovaním dočasného útočiska; vláda môže vyhlásiť poskytovanie dočasného útočiska aj bez rozhodnutia Rady Európskej únie.*

Na základe vykonávacieho rozhodnutia Rady (EÚ) 2022/382 zo 4. marca 2022, ktorým sa konštatuje skutočnosť, že došlo k hromadnému prílevu vysídlených osôb z Ukrajiny v zmysle článku 5 smernice 2001/55/ES, a zavádza sa dočasná ochrana (ďalej len „vykonávacie rozhodnutie Rady (EÚ) 2022/382“) sa navrhuje aktualizovať vyhlásenie dočasného útočiska z 28. februára 2022 a rozšíriť kategórie osôb, ktorým sa na území Slovenskej republiky poskytne dočasné útočisko.

Dôvodom tohto návrhu je vyhlásiť poskytovanie dočasného útočiska ako humanitárnej pomoci kvôli prebiehajúcemu vojnovému konfliktu aj ďalším skupinám osôb z Ukrajiny.

Vyhlásenie poskytovania dočasného útočiska je najjednoduchší a zároveň najefektívnejší spôsob ochrany pre osoby utekajúce pred vojnou, pričom sa im umožní rýchly a neobmedzený prístup na trh práce.

Predkladá sa návrh na vyhlásenie poskytovania dočasného útočiska v súlade s vykonávacím rozhodnutím Rady (EÚ) 2022/382. Poskytovanie dočasného útočiska sa vzťahuje na štátnych občanov Ukrajiny a ich rodinných príslušníkov. Pokiaľ rodina bola prítomná a bývala na Ukrajine pred 24. februárom 2022, nie je poskytnutie dočasného útočiska podmienené splnením žiadnej ďalšej skutočnosti.

Navrhuje sa vyhlásiť poskytovanie dočasného útočiska aj cudzincom, ktorí mali pred 24. februárom 2022 na území Ukrajiny udelenú medzinárodnú ochranu alebo rovnocennú vnútroštátnu ochranu a ich rodinným príslušníkom a taktiež cudzincom, ktorí nie sú štátnymi občanmi Ukrajiny a mali pred 24. februárom 2022 na území Ukrajiny udelený trvalý pobyt, pričom sa nemôžu vrátiť do svojej krajiny alebo regiónu pôvodu za bezpečných a stabilných podmienok.

V prípade týchto osôb sa na rozdiel od ukrajinských štátnych občanov určuje podmienka na poskytovanie dočasného útočiska, a to udelenie medzinárodnej ochrany alebo rovnocennej vnútroštátnej ochrany, či trvalého pobytu pred 24. februárom 2022. V prípade osôb s trvalým pobytom, ako je uvedené vyššie, je ďalšou podmienkou skutočnosť, že sa tieto osoby preukázateľne nemôžu vrátiť do svojej krajiny alebo regiónu pôvodu za bezpečných a stabilných podmienok.

V zmysle zákona o azyle sa však poskytovanie dočasného útočiska nebude ani v tomto prípade týkať osôb, ktoré majú na území Slovenskej republiky udelený trvalý pobyt alebo prechodný pobyt, osôb, ktorým Slovenská republika udelila azyl alebo poskytla doplnkovú ochranu a nebude sa vzťahovať ani na tých, ktorí sú žiadateľmi o udelenie azylu.

V navrhovanom rozhodnutí vlády Slovenskej republiky zostáva určenie kategórie osôb, na ktorú sa bude aplikovať ustanovenie § 31 ods. 1 písm. c) zákona o azyle, to znamená zjednodušené a tým aj zrýchlené „posudzovanie“ žiadostí o poskytnutie dočasného útočiska. Týka sa to osôb, ktoré hodnoverným spôsobom preukážu svoju totožnosť, štátnu príslušnosť, a ak nejde o občanov Ukrajiny, tak aj rodinný vzťah k štátnemu občanovi Ukrajiny. Preukázanie totožnosti hodnoverným spôsobom môže byť splnené napríklad predložením vodičského preukazu spolu s rodným listom, platného cestovného dokladu alebo cestovného dokladu, ktorý stratil časovú platnosť, ID karty, akéhokoľvek iného dokladu s fotografiou spolu s rodným listom a podobne.

Navrhuje sa aj v prípade osôb uvedených v bode B.2. (osoby, ktoré nie sú štátnymi občanmi Ukrajiny) možnosť aplikovať ustanovenie § 31 ods. 1 písm. c) zákona o azyle, to znamená zjednodušené a tým aj zrýchlené „posudzovanie“ žiadostí o poskytnutie dočasného útočiska. Týkať sa to bude osôb, ktoré hodnoverným spôsobom preukážu svoju totožnosť, štátnu príslušnosť, udelenie medzinárodnej ochrany alebo rovnocennej vnútroštátnej ochrany na území Ukrajiny pred 24. februárom 2022 alebo rodinný vzťah k osobe s udelenou ochranou, ako aj osôb, ktoré hodnoverným spôsobom preukážu svoju totožnosť a štátnu príslušnosť, udelenie trvalého pobytu na území Ukrajiny pred 24. februárom 2022 a nemožnosť vrátiť sa do krajiny pôvodu.

Nadalej sa určuje oprávnenie cudzincov žiadajúcich o poskytnutie dočasného útočiska a odídencom na poskytnutie zdravotnej starostlivosti aj v prípadoch, keď sa preukážu len preukazom cudzinca žiadajúceho o poskytnutie dočasného útočiska alebo dokladom o pobyte na území Slovenskej republiky. V tejto súvislosti sa upravuje znenie dotknutého ustanovenia tak, aby korešpondovalo s pripravovanými legislatívnymi zmenami tzv. Lex Ukrajina II.

Navrhuje sa zjednotiť časový rámec poskytovania dočasného útočiska vyhláseného uznesením vlády Slovenskej republiky č. 144 z 28. februára 2022 s poskytovaním ochrany podľa vykonávacieho rozhodnutia Rady (EÚ) 2022/382. Dĺžka poskytovania dočasného útočiska sa tak bude riadiť príslušnými ustanoveniami smernice Rady 2001/55/ES z 20. júla 2001 o minimálnych štandardoch na poskytovanie dočasnej ochrany v prípade hromadného prílevu vysídlených osôb a o opatreniach na podporu rovnováhy úsilia medzi členskými štátmi pri prijímaní takýchto osôb a znášaní z toho vyplývajúcich dôsledkov. Prípadné predĺženie poskytovania dočasného útočiska platí aj na cudzincov, ktorým sa už poskytlo dočasné útočisko od 1. marca 2022 na základe uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 144 z 28. februára 2022.

Zákon o azyle ustanovuje zánik poskytovania dočasného útočiska aj v individuálnych prípadoch. Ide napríklad o prípady, ak odídenec požiadal o udelenie azylu alebo o poskytnutie doplnkovej ochrany na území Slovenskej republiky alebo sa mu na území Slovenskej republiky udelil prechodný pobyt, alebo trvalý pobyt, ak sa písomným vyhlásením odídenec vzdal poskytovania dočasného útočiska, ak mu udelil azyl alebo poskytol doplnkovú ochranu z dôvodu vážneho bezprávia iný členský štát Európskej únie, ak odídenecovi udelil pobyt bez časového obmedzenia iný štát alebo mu poskytol dočasné útočisko iný štát. Poskytovanie dočasného útočiska zaniká aj jeho zrušením z dôvodov uvedených v § 33 zákona o azyle. Samotným opustením územia SR však ešte nedochádza k zániku dočasného útočiska.

Práva a povinnosti cudzincov žiadajúcich o poskytnutie dočasného útočiska a odídencom (to sú cudzinci, ktorým sa už poskytlo dočasné útočisko) sú už v súčasnosti upravené v príslušných právnych predpisoch Slovenskej republiky, a to predovšetkým v zákone o azyle. Najmä vo vzťahu k odídencom je vhodné uviesť napríklad nasledovné všeobecne záväzné právne predpisy, zákon č. 417/2013 Z. z. o pomoci v hmotnej núdzi a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 245/2008 Z. z. o výchove a vzdelávaní (školský zákon) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení

neskorších predpisov, zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov, zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov, zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov. Z tohto dôvodu nebolo potrebné ani v tomto návrhu na vyhlásenie poskytovania dočasného útočiska osobitne upravovať práva pre tieto kategórie osôb, a to aj s ohľadom na prebiehajúcu aktualizáciu niektorých všeobecne záväzných právnych predpisov.

Znovu je potrebné uviesť, že v prípade, ak budú cudzinci žiadajúci o poskytnutie dočasného útočiska a odídenci ubytovaní v azylových zariadeniach Ministerstva vnútra Slovenskej republiky, bude im v súlade so zákonom o azyle zabezpečená rovnaká starostlivosť (ubytovanie, stravovanie, základné hygienické potreby, vreckové, a pod.) ako žiadateľom o udelenie azylu.

Vzhľadom na znenie úlohy v bode C.1. uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 142 z 26. februára 2022 k návrhu na vyhlásenie mimoriadnej situácie v súvislosti s hromadným prílevom cudzincov na územie Slovenskej republiky spôsobeným ozbrojeným konfliktom na území Ukrajiny, ktoré členom vlády Slovenskej republiky a predsedom ostatných ústredných orgánov štátnej správy uložilo *prijímať opatrenia civilnej ochrany obyvateľstva a vykonávať opatrenia na riešenie krízovej situácie vo svojej pôsobnosti zamerané na zamedzenie ohrozenia života, zdravia, majetku, zmiernenie následkov mimoriadnej udalosti podľa bodu B.1. a minimalizovanie škôd*, ako aj vyššie uvedené konštatovanie týkajúce sa právnych predpisov vo vzťahu k cudzincom žiadajúcim o poskytnutie dočasného útočiska a odídencom, sa nenavrhuje príslušným štátnym orgánom ukladať ďalšie osobitné úlohy okrem tých, ktoré sú uvedené v časti D. navrhovaného uznesenia vlády Slovenskej republiky. Okrem vypustenia dvoch úloh pre ministra vnútra z dôvodu zjednotenia časového rámca poskytovania dočasného útočiska, sa ukladajú rovnaké úlohy aké boli určené už v uznesení vlády Slovenskej republiky č. 144 z 28. februára 2022.

Predmetným návrhom sa ruší uznesenie vlády Slovenskej republiky č. 144 z 28. februára 2022. Určuje sa, že konania o poskytnutie dočasného útočiska začaté podľa uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 144 z 28. februára 2022 sa dokončia podľa podmienok určených v bodoch B.1. a C.1. uznesenia vlády Slovenskej republiky č. 144 z 28. februára 2022.

Návrh na vyhlásenie poskytovania dočasného útočiska v súlade s vykonávacím rozhodnutím Rady (EÚ) 2022/382 nahrádza poskytovanie dočasného útočiska podľa § 29 ods. 2 zákona č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov štátnym občanom Ukrajiny a ich rodinným príslušníkom vyhlásené uznesením vlády Slovenskej republiky č. 144 z 28. februára 2022.